

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ

Автор статті порушує актуальну на даний час проблему в нашій державі щодо оптимізації суб'єктами господарювання фінансово-економічних результатів діяльності в туристичній сфері як в одній із молодих і досить перспективних.

Ключові слова: туристична індустрія, оптимізація, фінансові результати, прибуток.

Постановка проблеми. Туристична індустрія України після набуття незалежності та прийняття низки відповідних законодавчих і нормативних актів почала розвиватись у різних напрямках. До того ж їй більше стали приділяти уваги на державному і місцевому рівнях як одній із складових соціальної орієнтації в умовах ринкових відносин та ще й високорентабельних. Варто зауважити, що в умовах перебудови економіки України у напрямку адаптації до ринкових відносин якраз соціальна адаптація повинна домінувати, а туризм, як могутня індустрія відпочинку, оздоровлення, пізнання, проведення ділових та наукових заходів тощо, повинен сприяти розвитку інфраструктури регіону, інвестиційній та інноваційній діяльності в основному соціального характеру. Але туристична індустрія, як будь-яка підприємницька діяльність (в основному суб'єктів малого і середнього бізнесу) розвивається в складних умовах трансформаційної економіки і зустрічається з безліччю проблем: нестабільністю державної політики, корупцією, значним податковим тиском та складною системою податкового регулювання, наявністю різного роду адміністративних бар'єрів, обмеженням фінансово-кредитних ресурсів та вкрай високими процентними ставками, слабкістю матеріальної, технічної, фінансової, менеджерської та кадрової складової цієї діяльності. Слід зазначити, що більшість вказаних проблем між собою взаємопов'язані і вирішити їх можна тільки на державному та регіональному рівнях, тобто залежать від формування оптимальної системи підтримки розвитку малого та середнього підприємництва. В Національній доповіді „Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні”[7], підготовленій державними, науковими установами та вищими навчальними закладами України на виконання Указу Президента та Кабінету Міністрів України наводяться результати опитування економічно активного населення за видами діяльності, які свідчать про те, що значна частина найманих працівників (45% у державному секторі, 55% у приватному секторі та 42% безробітних) виявляють певний рівень готовності до підприємництва, але вказані вище проблеми і певна необізнаність стримує ним займатись. Особливо знань та досвіду щодо реалізації окремих фінансових проблем, зокрема щодо оподаткування, у менеджерів, бажаючих організувати туристичний бізнес, недостатньо. Відлякують і різні перешкоди з боку окремих адміністративних регуляторів, адже із 200 запроваджених в Україні різних дозволів на організацію підприємницької діяльності, як мінімум 20 необхідно отримати для організації туристичної діяльності (ліцензії, сертифікати, свідоцтва, довідки щодо реєстрації в різних органах, декларації відповідності тощо). Чим більше видів послуг надає туристична фірма, тим більше необхідно різних дозволів. Отримання дозволів на стадії організації підприємницької діяльності чи в подальшому при продовженні терміну дії деяких із них, вимагає відповідних коштів для оплати, а також часу для їх оформлення.

Отже, перелічені вище проблеми в основному стосуються започаткування діяльності і залежать від існуючої системи організації бізнесу в державі. А які ж основні показники діючих підприємств туризму в Житомирській області і з чого вони впливають? Так, в 2007 році в Житомирській області були надані послуги туризму 37-ма

підприємствами, але це всього 0,97% від загальної кількості по Україні, кількість туристів, що обслуговувались ними, всього 12857 чоловік або 0,24%. За 2007 рік знизилась платежі до бюджету в порівнянні з 2006 роком на 155%. За I-ше півріччя 2008 року в зв'язку з активізацією туристичної діяльності в області платежі до бюджету зросли на 172% або на 180 тис. грн., хоча було скорочення обслуговуваних екскурсантів на 4 тис. чоловік або на 64%. По значному збільшенню платежів до бюджету, Житомирщина займала друге місце в Україні після Вінницької області (її платежі збільшились аж на 615 тис. грн. або на 101%). В деяких областях відбулось зниження платежів до бюджету за рахунок збільшення приватних підприємств і фізичних осіб, працюючих на спрощеній системі оподаткування, тобто на єдиному податку, який значно нижчий, ніж податок на прибуток при загальній системі оподаткування. Але, незважаючи на значне збільшення надходжень до бюджету за I-ше півріччя 2008 року та за весь 2008 рік доля доходів бюджету Житомирської області від туризму становила всього 0,03% від всіх надходжень.

Наведені показники засвідчують, що крім подальшого розвитку туристичної індустрії в області (а всі умови для цього є), слід приділити увагу фінансово-економічній стороні туристичної діяльності, її оптимізації. А як можна оптимізувати діяльність з метою отримання кращого ефекту для розвитку туризму?

Перш за все, необхідно уважно ставитись до вибору організаційної форми підприємництва (суб'єкт господарювання - фізична особа чи підприємство), системи оподаткування. Але, обравши загальну систему оподаткування, не всі менеджери, власники достатньо орієнтуються в тому, що формування (визначення) фінансового результату з метою оподаткування податком на прибуток для сплати в бюджет і з метою складання фінансової звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів досить відрізняється, тобто, по податковому обліку можна мати прибуток, а по фінансовому – збиток і навпаки. А це часто призводить до непорозуміння з боку керівництва, менеджерів і бухгалтерії, а, відповідно, і помилок, які в подальшому „впливають” у вигляді недоїмок, штрафних санкцій. Кожний власник хоче мати гарантії щодо права розпоряджатися отриманим доходом від господарської діяльності, а визначена різниця в фінансових результатах часто збиває з пантелику. Проблеми повного зближення цих двох обліків і визначення однакових фінансових результатів, підприємство самостійно вирішити не має права – потрібна законодавча база. Але питання щодо уникнення непорозуміння у веденні фінансового і податкового обліку, оптимізації витрат, внутрішнього інвестування, в певній мірі, можна вирішити, на що і направлено дослідження автора.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо проблем малого і середнього підприємництва з боку держави, місцевих органів влади порушуються постійно. Немало приділяється уваги в засобах масової інформації і питанням розвитку туризму в Україні в цілому та в окремих її регіонах. А такі періодичні видання, як газети «Все про бухгалтерський облік», «Праця та зарплата», журнали «Вісник податкової служби», «Бухгалтерський облік і аудит», «Бухгалтерія», «Фінанси України», «Економіст» та багато інших достатньо уваги приділяють роз'ясненню законів, інших нормативних актів щодо оподаткування, надають консультації з різних його питань. Хоча інформації і багато, але в ній розібратись досить складно, компактно ж питання оптимізації фінансово-економічних результатів у туризмі не розглядались науковцями та практиками.

Мета статті. Дослідити і висвітлити проблеми фінансово-економічної результативності туристичних підприємств в Україні, їх оптимізації. Довести, що недоцільно і економічно неефективно для підприємства за рахунок чистого прибутку формувати фонди економічного і соціального стимулювання, як це часто трактують економісти, адже законодавство передбачає (в певній мірі стимулює) використовувати протягом звітного періоду (року, кварталу) отримані доходи ще до оподаткування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на те, що в статуті кожного діючого підприємства вказана основна мета діяльності – це отримання прибутку, то в сучасних умовах діяльність підприємства заради прибутку уже не актуальна. Прибуток –

не мета, а одна із можливих умов існування підприємства на ринку. Нині ринок динамічний, правила його змінюються досить швидко, орієнтуватись на пропорційне збільшення обсягу діяльності і прибутку уже недоцільно, адже в нинішніх умовах кожна країну оцінюють за соціально-економічним рівнем. Тобто, отримання надприбутку і в подальшому його розподіл між власниками викликає багато негативів з боку працюючих, тому орієнтир повинен бути на покращення соціальних умов працівників, підвищення оплати праці тощо.

І хоча держава зацікавлена в отриманні підприємствами максимального прибутку, адже пропорційно збільшується і сума податку на прибуток в бюджет (один із важливих джерел надходження дохідної частини бюджету), але законом України „Про оподаткування прибутку підприємств” передбачена можливість інвестування (витрачання) коштів з віднесенням на витрати (зменшення суми прибутку до оподаткування), що повинно не тільки стимулювати трудовий колектив, але й підвищувати конкурентоспроможність підприємства. Звичайно, для держави з одного боку це не вигідно, але з іншого, якщо підприємства розумно розпоряджаються коштами в інтересах своїх колективів, то це стимулює розвиток підприємницької діяльності, зокрема в туризмі, а в цілому створює позитивний імідж України.

Перш за все, це витрати, пов'язані з поліпшенням основних фондів, що використовуються в господарській діяльності, в межах 10% сукупної балансової (залишкової) вартості основних фондів на початок звітного періоду, а решта, якщо вона є, підлягає амортизації починаючи з наступного кварталу. В податковому обліку (з метою зменшення суми оподаткування) до поліпшень відносять поточний та капітальний ремонти, реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшень. Отже, є можливість інвестувати кошти у основні фонди не за рахунок прибутку після оподаткування, а ще до оподаткування податком в розмірі 25%. Цим правом не завжди користуються підприємства. До речі, в фінансовому обліку згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 „Витрати”, на відміну від податкового, до поліпшень капітальний і поточний ремонти не відносяться, а відразу списуються на витрати (зменшують прибуток до оподаткування). В цьому на практиці часто буває плутанина. І це одна із причин розходжень у фінансових результатах податкового та фінансового обліку.

Слід звернути увагу ще на один аспект практичної діяльності – оформлення відповідальними особами витрат на ремонти. Адже бухгалтер не може і не має права показати в обліку проведені затрати, якщо немає документів. Зустрічаються випадки, коли в документах на ремонти відображені затрати, які є експлуатаційними (заміна якихось дрібних деталей, замків, лампочок тощо), і вони не повинні входити до 10-ти відсоткової межі, а зразу збільшувати на всю суму витрати і цим самим зменшувати прибуток до оподаткування.

В туристичній діяльності як і в будь-якій іншій можуть використовуватись різні засоби праці терміном експлуатації понад 1 рік (операційний цикл) вартістю до 1000 грн. (спецодяг, спецвзуття, обладнання, спортивний, господарський інвентар та багато іншого), на які законодавством дозволено нараховувати амортизацію в розмірі 50% або 100% при введенні в експлуатацію, таким чином зменшувати суму доходу для оподаткування. До речі, придбання літератури для інформаційного забезпечення діяльності, в тому числі з питань законодавства, і передплату спеціалізованих періодичних видань також дозволяє збільшувати витрати в податковому обліку. Причому, обмежень у придбанні перелічених вище засобах немає, аби тільки їх подальше використання давало певний ефект.

Туристичні підприємства зацікавлені у підтримці культурної спадщини, заповідників, музеїв-заповідників, неприбуткових організацій вказаного напрямку, а законодавство стимулює перерахування (передачу) коштів або вартість майна у межах не менше 2% та не більше 5% оподаткованого прибутку попереднього звітного періоду, тобто ця безоплатна передача вважається витратами підприємства і таким чином зменшує суму прибутку до оподаткування.

Стимулюється законом України „Про оподаткування прибутку підприємств” і підготовка чи перепідготовка за профілем працівників туристичних підприємств в українських закладах освіти.

Слід звернути увагу на те, що згідно вказаного закону дозволяється проводити витрати на утримання, експлуатацію та забезпечення основної діяльності об'єктів соціальної інфраструктури туристичних підприємств не за рахунок чистого прибутку, тобто після оподаткування, а шляхом включення до витрат. Це також вигідно підприємству, адже можна утримувати свої заклади охорони здоров'я, пункти безоплатного медичного обстеження, профілактики та допомоги працівникам, спортивні зали і площадки, клуби і будинки культури та інші, якщо вони не займаються комерційною діяльністю.

Варто зупинитись на витратах на оплату праці. Здавалось би, в туристичних підприємствах значну питому вагу у складі витрат повинна мати оплата праці, адже матеріальні витрати в них будуть незначні (за умов відсутності закладів харчування). Але в зв'язку зі значними нарахуваннями до 4-х фондів соціального страхування (до 38% від нарахованої оплати праці) роботодавці намагаються обмежувати виплати на оплату праці. Щоб якимось чином скоротити витрати, пов'язані з нарахуванням до вказаних фондів, по можливості варто залучати працівників на умовах договорів цивільно-правового характеру, згідно з якими виплата працівникам вважається не оплатою праці, а винагородою. На такі винагороди нарахування до фондів соціального страхування не проводяться (крім Пенсійного фонду), а також не проводяться і утримання. Таким чином можна зекономити кошти на інші цілі.

Оптимізація наведених вище статей витрат зменшує надходження до бюджету, але, як уже було зазначено, створює кращі умови для заняття туристичною діяльністю, що в цілому збільшить такі надходження за рахунок розширення сфери і обсягів діяльності.

Крім витрат, є певні можливості оптимізації доходів. Так, специфіка туристичної діяльності підприємств дозволяє організовувати спільну діяльність без створення юридичної особи. Така спільна діяльність передбачена вказаним вище законом і вимагає особливих умов договору, організації обліку, звітності перед податковими органами. Але найголовніше те, що доходи від спільної діяльності не оподатковуються. Основне – дотримуватись вимог законодавства і чітко вести облік такої діяльності.

Отже, при постійному моніторингу доходів і витрат протягом звітного періоду є можливість їх регулювати. Звичайно, органи податкової служби не допускають, щоб підприємство зводило валові доходи і валові витрати разом з амортизаційними відрахуваннями до однакової суми, а тим паче показувало у податковій декларації збиток. Якщо дозволяють умови переходу до спрощеної системи оподаткування, то пропонують її. Адже такий варіант може бути більш вигідним для держави, тому що податок завжди має бути при надходженні виручки. І це набагато краще, ніж відсутність прибутку чи він занадто мізерний при загальній системі оподаткування. Підприємство також повинно зорієнтуватись в тому, наскільки вигідна для нього спрощена система оподаткування, зробивши попередньо розрахунки і впевнившись у такій вигоді.

В завершення зазначеного хотілося б відмітити, що туристична індустрія особливо потребує інновацій, а в світовій практиці найпоширенішим напрямом державного управління інноваційною діяльністю є податкове стимулювання. Але, незважаючи на відмову держави від частини податкових надходжень, за рахунок зростання обсягів діяльності будуть збільшені податкові надходження. На початку 90-х років в Україні таке стимулювання було законодавчо передбачено, тобто, затрати, понесені на створення матеріально-технічної бази підприємства, зменшували суму прибутку до оподаткування. На превеликий жаль чомусь це питання не піднімається на державному рівні.

Висновки. Проведені автором дослідження дають право стверджувати, що в Україні законодавство в певній мірі дає можливість оптимізувати фінансово-економічні результати діяльності туристичних підприємств, але наявність податкового та фінансового

обліків, розбіжності у їх веденні, недосконалість і нестабільність податкового законодавства призводять до ускладнення та заплутаності при визначенні прибутку (збитку), податку на прибуток, інших податків, зборів та обов'язкових платежів. Це часто призводить і до таких наслідків, що прибутку, як такого, чистого фінансового може і не бути, хоча підприємство сплатило податок на прибуток. Розподіляти ж прибуток слід саме фінансовий, а не податковий. За певних обставин може бути фінансовий прибуток, а податкового не бути, тому така ситуація повинна бути під особливим контролем. Всі ці обставини не дають певного стимулу, значно напружують керівництво підприємства, бухгалтерів, власників. Крім того, існування великої низки проблем організації туристичної діяльності знижує можливості розвитку такої, здавалось би, високорентабельної, соціально і духовно важливої сфери діяльності.

Пропозиції:

- популяризувати розвиток туристичної діяльності серед населення, зокрема серед молоді, безробітних, з метою подальшого залучення їх до цієї діяльності;
- організовувати семінари з питань відкриття власної справи по туризму для студентів, інших бажаючих верст населення силами науковців, викладачів, практиків;
- в засобах масової інформації більше висвітлювати економічні проблеми в туристичній діяльності.
- на державному рівні спростити систему оподаткування, обліку і стимулювати інноваційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 16 липня 1996.
2. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. № 1775-III.
3. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р № 742-IV.
4. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР.
5. Закон України „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.6.2000 р. № 1775-III.
6. Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР (в редакції Закону України від 22.05.1997 р. №283/97-ВР, зі змінами та доповненнями).
7. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь / К.О. Ващенко, З.С. Варналій, В.Є. Воротін, В.М. Гаєць, О.В. Кужель та ін. – К. Держпідприємництво, 2008. - 226 с.
8. Податкове стимулювання інноваційної діяльності. А.Е.Никифоров, В.М. Диба, В.О. Парник // Фінанси України. 2009. - № 5, С. 78.
9. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Навчальний посібник: - К.: Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.

Кишка О.С. Оптимизация финансово-экономических результатов деятельности в туризме.

Автор статьи поднимает актуальную в настоящее время проблему нашей страны насчёт оптимизации субъектами хозяйствования финансово-экономических результатов деятельности в туристической сфере как в одной из молодых и достаточно перспективных.

Ключевые слова: туристическая индустрия, оптимизация, финансовые результаты, прибыль.

Kishka O.S. Optimization of financial and economic results of activity in tourism

The author of article raises actual problem of our country about optimisation by subjects of managing of financial and economic results of activity in tourist sphere as in one of young and enough the perspective.

Keywords: touristic industry, optimization, financial results,profit.